Bijlage raadsbrief

Onderwerp : Brede Welvaartmonitor
Zaaknummer : 196974747

Gemeente Westerkwartier

Inhoud

1. Inleiding 1
2. Wat is Brede Welvaart en de rBWM? 2
3. Geeft de rBWM een goed beeld van de Brede Welvaart in Westerkwartier? 2
4. Op welke manier kunnen we de rBWM gebruiken in Westerkwartier? 6
5. Vervolg 7

Bijlagen 7

1. Inleiding

Landelijke aandacht voor Brede Welvaartsdenken neemt toe
'Brede welvaart' zingt al een tijd rond op zowel Rijksniveau als in provinciale en lokale bestuursakkoorden. Sinds de coronapandemie is de aandacht voor Brede Welvaart toegenomen. Tijdens de coronapandemie zagen we dat het goed ging met de economie (stijging BBP, hoge werkgelegenheid), terwijl het op andere aspecten niet zo goed ging (gezondheidscrisis, klimaatcrisis etc.) De coronapandemie heeft de aandacht voor 'Brede welvaart' versterkt. Een brede welvaartsbril helpt de blik te verbreden van het bruto binnenlands product (bbp) naar alles wat mensen van waarde vinden. Dat is niet alleen uit te drukken in geld en economische ontwikkeling, maar gaat over alle aspecten van de levenskwaliteit en leefomgeving van mensen. Niet alleen voor de mensen hier en nu, maar ook voor latere generaties of mensen elders in de wereld.

Ook in Westerkwartier is interesse in Brede Welvaartsdenken, ambtelijk en bestuurlijk
Op ambtelijk niveau hebben medewerkers van onze gemeente interesse in Brede Welvaartsdenken. Het SPG, dat jaarlijks de regionale Brede Welvaartmonitor (rBWM) van het CBS uitwerkt voor de provincie Groningen, heeft eind 2021 een presentatie gegeven aan diverse medewerkers.
Op raadsniveau is ook interesse in dit thema. Op 10 november 2021 heeft de raad van de gemeente Westerkwartier een motie hierover aangenomen. Hierin staat dat de raad van mening is dat "het volgen van de ontwikkeling van de welvaart in brede zin en de invloed daarvan op de komende generaties een goed beeld geeft van de ontwikkeling van onze inwoners en de gemeente". Door zicht te hebben op de brede welvaart willen ze hun beleid en de uitvoering van beleid beter controleren.
Inmiddels is in het CUP 2023-2026 opgenomen om onderzoek te doen naar de mogelijkheden voor implementatie van de BWM.

Onderzoek naar gebruik rBWM voor Westerkwartier
Bovenstaande was aanleiding voor de gemeente om het thema nader te onderzoeken en hiervoor een studentopdracht op te stellen. Student Tim Hoekstra (3e jaars HBO Bestuurskunde / Thorbecke academie - NHL Stenden, Leeuwarden) heeft voor ons de opdracht uitgevoerd gericht op de onderzoeksvraag:

'Is de Brede Welvaart monitor een geschikt middel voor de gemeente Westerkwartier om de welvaart in brede zin van de Westerkwartierse samenleving te meten, nu en op de langere termijn en dit als sturingsmiddel voor beleid te gebruiken?'

Een ambtelijke stuurgroep heeft Tim begeleid bij het uitvoeren van de onderzoeksopdracht. En is ook verantwoordelijk voor het doen van voorstellen hoe verder invulling te geven aan dit thema binnen Westerkwartier. De stuurgroep bestaat uit drie strategisch adviseurs Corry de Boer (sociaal domein), Magrietha Top (fysiek domein) en Marjon Slager (ondersteunend domein) en onderzoeker Jacqueline Slopsema.

2. Wat is Brede Welvaart en de rBWM?

Brede welvaart gaat over alles wat voor inwoners van waarde is. Naast materiële welvaart gaat het ook om zaken als gezondheid, onderwijs, milieu en leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid. En er wordt gekeken naar het hier en nu, maar ook naar de gevolgen van ons handelen voor onze kinderen en kleinkinderen.
De rBWM geeft met een aantal indicatoren per thema inzicht in hoe het met de brede welvaart in de gemeente is gesteld, nu, later en elders.

- *Brede welvaart 'hier en nu'* betreft de persoonlijke kenmerken van mensen en de kwaliteit van de omgeving waarin zij leven.
- *Brede welvaart 'later'* betreft de hulpbronnen die volgende generaties nodig hebben om een zelfde niveau van welvaart te kunnen bereiken als de huidige generatie.
- *Brede welvaart 'elders'* betreft de effecten van de keuzes binnen een regio op banen, inkomens, (niet-hernieuwbare) hulpbronnen en het milieu in andere regio's en andere landen. *(Bron: https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/regionale-monitor-brede-welvaart-2022)*

Ontwikkelingen worden gesignaleerd door uitkomsten van indicatoren met kleuren aan te duiden. De monitor is niet normatief, er wordt niet aangegeven of een uitkomst goed of slecht is. Het is aan de gebruiker van de monitor om vanuit eigen waarden en belangen hierover een oordeel te vellen.

3. Geeft de rBWM een goed beeld van de Brede Welvaart in Westerkwartier?

De BWM en daarmee ook de rBWM is een instrument dat al gebruikt kan worden, maar wel steeds verder ontwikkeld wordt. Op dit moment is de rBWM nog niet gericht op de dimensie 'elders', alleen op de dimensies 'hier en nu' en 'later'.
Om na te gaan of de data voldoende actuele informatie voor Westerkwartier geeft, kijken we naar:

- Niveau (dorp, gemeente, provincie, etc.)
- Frequentie
- Meest recente data

In onderstaande tabel is dit per indicator aangeven.

Niveau
De meeste indicatoren zijn beschikbaar op gemeenteniveau. Negen indicatoren zijn er op een hoger geaggregeerd niveau beschikbaar, namelijk op niveau provincie, COROP en Noord-Nederland. Het zou wenselijk zijn als de volgende indicatoren wel op gemeenteniveau beschikbaar zouden zijn, namelijk: *tevredenheid met woonomgeving, *vaak onveilig voelen in de buurt, *aantal ondervonden delicten, *arbeidsduur per week; en *sociale cohesie.

Frequentie
Voor de meeste indicatoren wordt jaarlijks data beschikbaar gesteld. Voor een aantal is dat één keer per twee, drie of vier jaar.
Voor een aantal van deze indicatoren is het niet erg dat de frequentie wat lager is, omdat de verwachting is dat de data daarover niet snel zal veranderen. Dit geldt voor *hoeveelheid natuur- en bosgebied (deze wordt één keer per drie jaar geactualiseerd).
Voor een aantal andere indicatoren die niet jaarlijks worden geactualiseerd is het wel wenselijk dat de data minimaal eens per twee jaar beschikbaar is. Dat geldt voor: *overgewicht (per 4 jaar), *ervaren gezondheid (per 4 jaar), *netto-arbeidsparticipatie (per 4 jaar), *tevredenheid met woonomgeving (per 3 jaar), en *ervaren gezondheid (per 4 jaar).

Recente data
Van de meeste indicatoren is data beschikbaar van 2020 en 2021. Dat is redelijk actueel. Van het jaar 2022 is nog geen data beschikbaar, omdat we net het jaar 2022 hebben afgesloten. Van de volgende indicatoren is de data minder recent, namelijk van *afstand tot sportterrein (2017), *natuurgebied per inwoner (2017), *afstand tot openbaar groen (2017), *particuliere zonne-energie (2019), en *bebouwd terrein (2017). Voor deze indicatoren is, met uitzondering van particuliere zonne-energie, het niet erg dat de frequentie wat lager is, omdat de verwachting is dat de data daarover niet snel zal veranderen.

Op basis van de beschikbare data, beoordeeld naar niveau, frequentie en meest recente data, constateren we dat we al best veel actuele data beschikbaar hebben om een beeld te vormen van de brede welvaart in Westerkwartier. Wel zouden we een nog beter beeld kunnen vormen als we van een aantal indicatoren actuelere en/of gemeentelijke data zouden hebben. Daarvoor zouden we aanvullende informatie voor bestaande indicatoren kunnen ophalen, of enkele extra indicatoren toevoegen. Er zijn mogelijkheden om aan deze aanvullende data te komen. Bijv. het doen van een jaarlijks inwoneronderzoek (in eigen beheer, of via SPG) en het toevoegen van data uit andere open databronnen.

Duiding
Het is belangrijk om duiding te geven aan de resultaten uit de rMBW. Dus toe te lichten wat de indicatoren precies aangeven, hoe je de resultaten in relatie tot elkaar kunt beschouwen, en wat de resultaten zeggen in de context van omgevingsontwikkelingen (bijv. een coronacrisis, oorlog Oekraïne, energiecrisis etc.).

Ondanks dat de rBWM Westerkwartier nog niet compleet is, kan het al wel als signaalfunctie gebruikt worden.

'Hier en nu' Westerkwartier

Thema	Indicator	Niveau	Tijdseenheid	Meest recente data
Welzijn	Tevredenheid met vrije tijd	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Tevredenheid met het leven	Gemeente	Jaarlijks	2021
Materiele welvaart	Mediaan besteedbaar inkomen	Gemeente	Jaarlijks	2020
	Bruto binnenlands product	Corop en Noord-Nederland	Jaarlijks	2021
Gezondheid	Overgewicht	Gemeente en dorp	Eens per 4 jaar	2020
	Ervaren gezondheid	Gemeente	Eens per 4 jaar	2020
	Levensverwachting bevolking	Gemeente	Jaarlijks	2020
	Personen met één of meer langdurige ziekten of aandoeningen	Gemeente	Jaarlijks	2020
Arbeid en vrije tijd	Netto-arbeidsparticipatie	Gemeente	Eens per 4 jaar	2021
	Bruto-arbeidsparticipatie	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Hoogopgeleide bevolking	Gemeente en dorp	Jaarlijks	2021
	Werkloosheid	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Vacaturegraad	Provincie	Jaarlijks	2021
	Tevredenheid met reistijd van en naar het werk	Gemeente	Jaarlijks	2021
Wonen	Tevredenheid met woonomgeving	Provincie	Eens per 3 jaar	2021
	Tevredenheid met woning	Gemeente	Eens per 2 jaar	2020
	Afstand tot sportterrein	Gemeente	Jaarlijks	2017
	Afstand tot basisschool	Gemeente en dorp	Jaarlijks	2021
	Afstand tot café e.d.	Gemeente en dorp	Jaarlijks	2021
Samenleving	Contact met familie, vrienden of buren	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Vertrouwen in instituties	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Vertrouwen in anderen	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Vrijwilligerswerk	Gemeente	Jaarlijks	2021
Veiligheid	Vaak onveilig voelen in de buurt	Provincie	Eens per 2 jaar	2021
	Aantal ondervonden delicten	Provincie	Eens per 2 jaar	2021
	Geregistreerde misdrijven	Gemeente	Jaarlijks	2021

Milieu	Natuurgebied per inwoner	Gemeente	Jaarlijks	2017
	Emissies van fijnstof naar lucht	Gemeente	Jaarlijks	2020
	Afstand tot openbaar groen	Gemeente	Jaarlijks	2017
	Natuur- en bosgebieden	Gemeente	Eens per 3 jaar	2017
	Broeikasgasemissies per inwoner	Gemeente	Jaarlijks	2020
	Kwaliteit van zwemwater binnenwateren	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Kwaliteit van zwemwater kustwateren **Westerkwartier heeft geen kustwater*	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

'Later' Westerkwartier

Thema	Indicator	Niveau	Tijdseenheid	Meest recente data
Economisch kapitaal	Gemiddelde schuld per huishouden	Gemeente	Jaarlijks	2021
	Mediaan vermogen van huishoudens	Gemeente	Jaarlijks	2020
Natuurlijk kapitaal	Particuliere zonne-energie	Gemeente en dorp	Jaarlijks	2019
	Natuur- en bosgebieden	Gemeente	Eens per 3 jaar	2017
	Bebouwd terrein	Gemeente	Jaarlijks	2017
	Emissies van fijnstof naar lucht	Gemeente	Jaarlijks	2020
	Fosfaatuitscheiding landbouw	Landbouwgebied: Noordelijk weidegebied en provincie	Jaarlijks	2020
	Groen-blauwe ruimte, exclusief reguliere landbouw	Gemeente	Onbekend	2021
	Stikstofuitscheiding landbouw	Landbouwgebied: Noordelijk weidegebied en provincie	Jaarlijks	2020
Menselijk kapitaal	Arbeidsduur per week	Provincie	Jaarlijks	2020
	Hoogopgeleide bevolking	Gemeente en dorp	Jaarlijks	2021
	Ervaren gezondheid	Gemeente	Eens per 4 jaar	2020
Sociaal kapitaal	Sociale cohesie	Provincie	Eens per 2 jaar	2021

4. Op welke manier kunnen we de rBWM gebruiken in Westerkwartier?

We kunnen de rBWM op de volgende manieren gebruiken:

Doel	*Toelichting*	*Wat is daarvoor extra nodig?*
a) Als informatiebron om te komen tot **strategische beleidskeuzes**	Strategische beleidskeuzes worden **binnen de P&C cyclus** gemaakt. De informatie van de rBWM zou zo vroeg mogelijk in deze cyclus beschikbaar gesteld moeten worden. Een geschikt moment is het te betrekken bij de Perspectiefnota. Op dat moment bespreken raad en college de eerste grote lijnen voor de begroting van het komende jaar.	- Jaarlijkse duiding van de rBWM (*door SPG (tegen betaling) en/of door eigen medewerkers)* - Aanvulling van ontbrekende data *(om het beeld completer te maken, maar zonder deze data kan het ook als informatiebron bij de Perspectiefnota betrokken worden) (Dit kost extra ureninzet medewerkers en evt. extra kosten als dit wordt uitbesteed)*
b) Als informatiebron bij het **maken van beleidskeuzes en de uitvoering** ervan	De rBWM is dan vooral een middel om te kijken wat beleidskeuzes voor gevolgen kunnen hebben voor de verschillende thema's en kapitaalsoorten binnen Westerkwartier. Of te wel het beleid toetsen aan mogelijke gevolgen op economisch, sociaal en ecologisch vlak, zowel voor het hier en nu (eigen maatschappij/inwoners) als elders (andere regio's) en toekomstige inwoners van het Westerkwartier. Beleidsmedewerkers kunnen deze integrale toets doen bij de ontwikkeling van beleid. College en raad kunnen de toets doen bij het vaststellen van het beleid. Daarmee is het ook een geschikt middel om **integraal** werken te stimuleren.	- Werkwijze uitwerken *(bijv. o.b.v. VNG 10 stappenplan voor implementatie Brede welvaart)* - Medewerkers informeren en enthousiasmeren over de werkwijze *(SPG kan hierbij ondersteunen)*
c) Als basis voor een **gemeente-breed data dashboard**	De rBWM is dan de basis en heeft een signaleringsfunctie. Per thema zou doorgeklikt kunnen worden om nog veel meer indicatoren en bijbehorende data (ook op lagere niveaus, zoals dorpsniveau) over het betreffende thema in te zien. Beleidsmedewerkers kunnen dan op een gemakkelijke manier bij voor hun relevante data komen.	- Nagaan of dit in een behoefte van (beleids)medewerkers voorziet. - Plan van aanpak opstellen hoe zo'n dashboard eruit zou kunnen zien en wat er voor nodig is (tijdsbesteding, geld) om het op stellen, toegankelijk te maken en actueel te houden.

5. Vervolg

We willen gefaseerd met de rBWM aan de slag gaan, te beginnen met doel:
a) de rBWM te gebruiken als informatiebron om te komen tot strategische beleidskeuzes (t.b.v. raad en college). In onderstaande tabel is aangegeven welke stappen hiervoor nodig zijn.

In de periode dat we hiermee bezig zijn, verwachten we steeds meer inzicht te krijgen in de rBWM. Dat inzicht willen we gebruiken om na te gaan hoe we de rBWM voor onze gemeente nog meer kunnen benutten, of dit wenselijk is en wat daarvoor nodig is.

a) Raad en college gebruiken rBWM binnen P&C cyclus bij het maken van strategische keuzes

Wat	*Wanneer*	*Toelichting*
Voorstel DO, College en raadsbrief over uitvoering motie	2023 Q1	• DO *(=akkoord*) en college (met voorgesteld advies) • Raad (ter informatie)
Informatieavond voor raad en college	2023 Q1 (wo. 29-3-23)	• Welkom door Bert Nederveen • Tim presenteert zijn onderzoek • Jacqueline geeft vervolgproces aan nl.: - Vervolgonderzoek om meer inzicht te krijgen in de totstandkoming van de data over de dimensie 'later' - RBWM aanvullen met benodigde extra data • Workshop over gebruik rBWM binnen de P&C cyclus (m.b.v. SPG) • Afsluiting door Bert Nederveen
Vervolgonderzoek	2023 Q1 en Q2	• Om meer inzicht te krijgen in de totstandkoming van de data over de dimensie 'later' • Om na te gaan welke aanvullende data we nodig vinden, zodat de rBWM voldoende beeld geeft over het Westerkwartier. En wat ervoor nodig is om deze data te verzamelen en aan de rBWM toe te voegen.
Terugkoppeling raad / Formele reactie college op motie raad	2023 Q3	• Terugkoppeling resultaten vervolgonderzoek • Voorstel aan directie en DTO en namens college aan raad over gebruik rBWM in P&C cyclus (o.b.v. vervolgonderzoek met inzicht in personele en financiële gevolgen)
Bespreken 1e jaarlijkse duidingsrapport rBWM in raad	2024 Q2 *(voorbereiding in Q1)*	• Als raad o.b.v. collegevoorstel (zie stap hiervoor) positief besluit, dan wordt een duidingsrapport rBWM opgesteld (intern/extern). Hierbij worden relevante beleidsmedewerkers betrokken.

Bijlagen

- Hoekstra, T. (2023) Onderzoeksrapport regionale Monitor Brede Welvaart (in opdracht van gemeente Westerkwartier)
- Motie 'Brede Welvaart' gemeenteraad Westerkwartier d.d. 10-11-2021